

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
КАФЕДРА ПОЛІТИЧНИХ НАУК І ПРАВА
ЦЕНТР СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «POLITICUS»

**ШОСТА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА:
ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ
МОБІЛІЗАЦІЇ РЕСУРСІВ**

23 квітня 2021 р.

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
(№ 11 від 29 квітня 2021 року)

Організаційний комітет конференції:

Наумкіна С. М. – доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Гедікова Н. П. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Долженков О. О. – доктор політичних наук, доцент, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Музиченко Г. В. – доктор політичних наук, професор кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Ростецька С. І. – кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

Проноза І. І. – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політичних наук і права ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Сучасна українська держава: вектори розвитку та шляхи мобілізації ресурсів : матеріали Шостої Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Одеса, 23 квітня 2021 року. Одеса : ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Центр соціально-політичних досліджень «Politicus», 2021. 68 с.

ISBN 978-966-992-541-1

УДК 321(477)(063)

Проноза І. І.,
кандидат політичних наук,
старший викладач кафедри політичних наук і права
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса, Україна

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ ЯК ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

У сучасній кримінології, юридичній та кримінальній психології вже давно пройдений той етап досліджень, коли вся увага зосереджувалася на ситуації без урахування ролі жертви, про яку згадувалося просто як про факт, що має місце. Разом з тим, з накопиченням кримінологічних даних все більш очевидною стає і роль потерпілого у скоєнні злочину.

Формування наукового етапу в поглядах на жертви нерозривно пов'язане з виникненням і розвитком нового наукового напрямку – віктимології. Віктимологія в буквальному перекладі означає «вчення про жертву» та її психологічні особливості.

Відомий американський кримінолог Г. Гентіг в своїй монографії «Злочин і його жертви» (1948 г.) запропонував типологію жертв за двома основними напрямками. Перший з них – загальна класифікація жертв, що включає в себе молодих і літніх людей, жінок, емігрантів, національні меншини, розумово відсталих, психічно хворих, а також алкоголіків і наркоманів. Другий напрямок – психологічні типи жертв, серед яких Гентіг виділяє: а) депресивних; б) позбавлених можливості оборонятися; в) мучителів; г) користололюбів; д) самотніх та ошуканих; е) ті, що борються; ж) розпусних [3].

Продовжуючи віктимологічні дослідження і розвиваючи думку Гентінга про психологічні типи жертв, Х. Елленбергер виділив особливий віктимний нахил, яким володіють сильно афектні люди, а також особи з певними психопатологічними розладами. До загальних схильностей він відносив схильність стати жертвами у таких осіб, які мають схильність до мазохізму або до самопокарання, а також осіб, для психології яких

характерний певний фаталізм, відсутність інтересу до життя. Сюди ж відносяться і особи, у яких виявляється так званий «синдром Авеля» – неясне почуття провини і, незважаючи на відчуття переслідування, слабка захисна реакція через нестачу самоствердження. У числі перших дослідників, які поставили питання про нову науку, були відомий американський психіатр і соціолог Ф. Вертхем, адвокат Б. Мендельгон [1].

Аналізуючи механізми взаємовідносин злочинця і жертви, М. Вольфганг, С. Зінгер (1978 г.) виділяють «схильність» жертви, «співпрацю» жертви і «провокацію» жертви. Однак ці три поняття, на думку авторів, настільки заплутані, що доцільно розглядати їх разом. Психологічно «схильність» жертви має відношення до припущення, що очевидні біопсихосоціальні характерні особистісні риси можуть зближуватися у деяких індивідів, приводячи їх до криміногенним ситуацій, і стають в якійсь мірі результатом підвищеної здатності віктимізуватися.

Початок віктимологічних досліджень на пострадянському просторі поклав Л. В. Франк. Він обґрунтував і розвинув у своїх роботах деякі віктимологічні ідеї. Франк зазначав певні зміни в психології жертви, яка діє «вже, як правило, не у відповідності з реальною об'єктивною проституцією, а відповідно до психічної ситуацією, тобто якимсь її відбитком».

Д. В. Рівман наводить докладну класифікацію жертв злочинів, виділяючи морально-психологічні особливості потерпілого. До них він відносить дуже різноманітні явища: статеvu розбещеність, алкоголізм, наркоманію, жадібність, деспотизм, агресивність, грубість, боягузтво, жорстокість, недовірливість, пасивність, довірливість, доброту, некритичність і інші [3].

Віктимологічні проблеми з давніх пір привертають увагу судових психіатрів. Так, ще Р. Краффт-Ебінг в 1895 р виділяв «несвідомі» стани, здатні порушити можливість потерпілого чинити опір правопорушника. М. І. Коченов до психологічним показниками здатності чинити опір відносить збереження цілеспрямованості поведінки, стійкість до зовнішніх впливів і відсутність психологічних станів типу фізіологічного афекту, здатних надавати астенизуючий і гальмівний вплив на психічну діяльність [2].

З психоаналітичних позицій схильність стати жертвою може бути пояснена несвідомим почуттям провини або сорому і бажанням бути покараним або як результат пасивних цілей, що ведуть до пасивності суб'єкта. Нарешті, віктимність може відобразити риси садомазохистського характеру і бути властивою йому спочатку.

В даний час не викликає сумнівів, що віктимологія є принципово комплексної міждисциплінарної областю знань і вимагає їх подальшого розвитку в галузі кримінології, психології, соціології, судової медицини та ін.

Література:

1. Голіна В. В. Віктимологія: навчальний посібник. Харків : Право, 2017. 308 с. URL: http://criminology.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/posib_viktimologiya-2017_finaln.pdf
2. Малкіна-Пых И. Г. Виктимология. Психология поведения жертвы. СПб.: Питер, 2017. 832 с.
3. Ривман Д.В. Криминальная виктимология. СПб.: Питер, 2002. 304 с.
4. Туляков В. А. Виктимология. Одесса, 2003. 136 с.

Стандратюк Д. В.,
студентка II курсу магістратури
філософського факультету
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ПРОЗОРІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ ТА ВІДКРИТІ ДАНІ В УКРАЇНІ

Сьогодні демократизація технологій створює нові можливості для трансформації політичної системи. Д. Істон пов'язував поняття «політична система» з авторитетним розподілом цінностей в суспільстві [7, с. 134]. Згідно його концепції, функціонування політичної системи забезпечують входи (проявляються у підтримці та вимогах) та виходи, які є результа-